

“Anayasa’nın 2. maddesinde belirtilen hukuk devleti, eylem ve işlemleri hukuka uygun, insan haklarına dayanan, bu hak ve özgürlükleri koruyup güçlendiren, her alanda adil bir hukuk düzeni kurup bunu geliştirerek sürdüren, Anayasa’ya aykırı durum ve tutumlardan kaçınan, hukukun üstün kurallarıyla kendini bağlı sayan, yargı denetimine açık olan devlettir.

Kazanılmış haklara saygı ilkesi, hukukun genel ilkelerinden birisi olup, hukuk güvenliği ilkesinin bir sonucudur. Kazanılmış bir haktan söz edilebilmesi için bu hakkın, yeni kanundan önce yürürlükte olan kurallara göre bütün sonuçlarıyla fiilen elde edilmiş olması gerekir. Kazanılmış hak, kişinin bulunduğu statüden doğan, kendisi yönünden kesinleşmiş ve kişisel niteliğe dönüşmüş haktır. Bir statüye bağlı olarak ileriye dönük, beklenen haklar ise bu nitelikte değildir. Kanunlarda yapılan değişiklikler kazanılmış hakları etkilemediği ve hukuk güvenliğini zedelediği sürece bu değişikliklerin hukuk devleti ilkesine aykırı oldukları ileri sürülemez.

Anayasa'nın 10. maddesinde yer alan eşitlik ilkesi, Anayasa Mahkemesi'nin birçok kararında "... yasa önünde eşitlik, herkesin her yönden aynı kurallara bağlı olacağı anlamına gelmez. Yasaların uygulanmasında dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasî düşünce, felsefi inanç, din ve mezhep ayrılığı gözetilmesi ve bu nedenlerle eşitsizliğe yol açılması Anayasa katında geçerli görülemez. Bu mutlak yasak, birbirinin aynı durumda olanlara ayrı kuralların uygulanmasını ve ayrıcalıklı kişi ve toplulukların yaratılmasını engellemektedir. Kimi yurttaşların haklı bir nedene dayanılarak değişik kurallara bağlı tutulmaları eşitlik ilkesine aykırılık oluşturmaz. Durum ve konumlamadaki özellikler, kimi kişiler ya da topluluklar için değişik kuralları ve değişik uygulamaları gerekli kılabilir. Özellikler, ayrılıklara dayandığı için haklı olan nedenler, ayrı düzenlemeyi aykırı değil, geçerli kılar. Aynı durumda olanlar için ayrı düzenleme aykırılık oluşturur. Anayasa'nın amaçladığı eşitlik, eylemleri değil hukuksal eşitliktir. Aynı hukuksal durumlar aynı, ayrı hukuksal durumlar ayrı kurallara bağlı tutulursa Anayasa'nın öngördüğü eşitlik çiğnenmiş olmaz. Başka bir anlatımla, kişisel nitelikleri ve durumları özdeş olanlar arasında, yasalara konulan kurallarla değişik uygulamalar yapılamaz. Durumlardaki değişikliğin doğurduğu zorunluluklar, kamu yararı ya da başka haklı nedenlere dayanılarak yasalarla farklı uygulamalar getirilmesi durumunda Anayasa'nın eşitlik ilkesinin çiğnendiği sonucu çıkarılamaz. O halde, Anayasa Mahkemesi'nin yerleşik kararlarına göre, eşitliği bozduğu iddia edilen kural haklı bir nedene dayanmakta veya kamu yararı amacıyla yürürlüğe konulmuş ise bu kuralın eşitlik ilkesini zedelediğinden söz edilemez." biçiminde değerlendirilmiştir.

Anayasanın 10. maddesi ve bu maddeye ilişkin Anayasa Mahkemesi tarafından verilen kararlar ele alındığında 1982 Anayasasında benimsenen eşitlik anlayışı genel olarak; farklı yönde muamelede bulunulmasını haklı kılacak özel bir durumu olmayan ya da hukuki yönden farklı bir statüde bulunmayan, diğer bir ifadeyle hukuk karşısında eşit konumda bulunan kişilere aynı yönde işlemler tesis edilmesi şeklindedir. Öte yandan kanun ya da idari işlemlerle belirli kişi, grup ya da topluluğa ayrıcalık tanınmaması da Anayasal bir zorunluluktur. Aynı şekilde kategorik olarak toplumun bazı kesimlerine yönelik gerçekleştirilecek farklı uygulamaların hukuka aykırı bulunmaması da yine 1982 Anayasasında öngörülen eşitlik anlayışının bir sonucudur.

Görüldüğü gibi kanun, kamu görevlilerinden bazılarının evvelce kazandıkları hakları ve geçirdikleri süreleri tam olarak değerlendirirken, hatta bir bölüm memurlar için eskiden kazandıklarının da üstünde yeni haklar tanırken, eski statünün zorunlu sonucu olarak kadrolardan yükseltilmiş memurların büyük bir bölümünün, ömürlerinden verdikleri yıllarla

kazanmış oldukları süreleri değersiz hale getirmekte ve kendilerinin asla sebep olamadıkları bir eşitsizliğe maruz bırakmaktadır. (Anayasa Mahkemesi, E.1971/58, K.1972/22)

Davacının, Danıştay veya Yargıtay üyeliğine seçilme yeterliliğini haiz olduğu ve itiraza konu yasal düzenlemeden önce 2802 sayılı Hakimler ve Savcılar Kanunu uyarınca Danıştay ve Yargıtay üyeleriyle aynı mali haklara sahip olduğu noktasında bir duraksama bulunmamaktadır. Bu durumda, davacının itiraza konu yasal düzenleme öncesinde Danıştay ve Yargıtay üyeleriyle aynı mali haklara sahip olma noktasında kazanılmış hakkının bulunduğu kuşkusuzdur.

Diğer yandan, davacı ve davacı ile aynı durumda bulunan Danıştay veya Yargıtay üyeliğine seçilme yeterliliğini haiz ancak Danıştay veya Yargıtay üyesi olarak seçilmemiş kişilerin bu üyeliklere seçilmemiş olmasının, Hakimler ve Savcılar Kurulu'nun takdirinde olduğu, kendilerine bu konuda atfedilebilecek bir eksikliğin veya kusurun bulunmadığı da ortadadır.

Hukuk devleti ilkesinin temel bileşenlerinden olan yargı bağımsızlığı; insan haklarının ve özgürlüklerinin başlıca ve en etkin güvencesidir. Mahkemelerin bağımsızlığı, genellikle hâkimlerin bağımsızlığı kavramı ile eş anlamlı olarak kullanılmakta ve biri diğerinin nedeni ve doğal sonucu olarak anlaşılmaktadır. Hâkimlerin görevlerine ilişkin bağımsızlığı, onlara tanınan bir ayrıcalık olmayıp, bunun amacı adaletin dolaylı dolaysız her türlü etki, baskı, yönlendirme ve kuşkudan uzak dağıtılacağı yolundaki güven ve inancı yerleştirmektir. Yargının en önemli karakterlerinden biri olan bağımsızlık, hâkimin, çekinmeden ve endişe duymadan, Anayasa'nın öngördüğü gereklerden başka herhangi bir dış etki altında kalmadan, yansız tutumla, özgürce karar verebilmesidir. Hâkim bağımsızlığının yalnız yürütme organına karşı değil, demokratik bir toplumda, devlet yapısı içinde tüm kurum ve kuruluşlar ile kişilere karşı da düşünümlük sağlanması gerekmektedir.

Yargının bağımsızlığı konusunda düzenlemeler yapılırken, hâkimlerin yargı içi ve dışı her türlü etki ve kuşkudan uzak karar vermeleri koşullarının hazırlanması kadar, tarafların ve toplumun yargıya olan güveninin sağlanmasına da özen gösterilmelidir. Hâkimler, hâkimliğin gerektirdiği her türlü yüksek nitelikleri taşıyalar bile kamu vicdanında tarafsızlıkları ve bağımsızlıkları konusunda kuşku uyandıracak düzenlemelerden kaçınılmalıdır. Herhangi bir baskının, etkinin yapılması kadar yapılabilme olasılığı da yargı bağımsızlığını zedeler. Hâkimlerin bağımsızlığı, onların kararlarını verirken özgür olmaları, her türlü kaygıdan, maddi ve manevi baskı ve etkiden uzak bulunmaları ile mümkündür. Hak aranan mahkemenin "bağımsızlığı" ve "tarafsızlığı" adil yargılanmanın olmazsa olmaz koşulları arasındadır. Başka herhangi bir kişi, kurum veya organdan emir ve talimat almamak, yasamanın, yürütmenin ve diğer dış etkilerin etki alanının dışında olmak, baskı altında olmamak şeklinde tanımlanan bağımsızlık, tarafların etki alanının dışında kalmayı ve dava taraflarına karşı bağımsızlığı da kapsamaktadır. Anayasa'da öngörülen yargı bağımsızlığı ve hâkimlik teminatının, askeri yargı içerisinde görev almış hakimler için de geçerli olduğu hususunda kuşku bulunmamaktadır.

Anayasa ile güvence altına alınan, hâkimlerin bağımsızlığı, hâkimlik ve savcılık güvencesi ilkeleri, demokratik hukuk devletinin olmazsa olmazı yargı erkinin nüfuz ve itibarını korumayı öngörürken, yasa koyucunun da aynı ilkelere ve korumaya uygun davranması gerekir. Yargılanan taraf, kendisinin adil yargılanabileceği bir mahkeme beklerken, yargılamayı yapan yargıç da hiçbir etki altında kalmadan yargılama yapmalıdır. Hâkim ve savcılara yargılama bakımından tanınan teminat, onların kişiliğine getirilen bir koruma olmayıp, hiçbir etki altında kalmaksızın adalet dağıtımalarını ve vatandaşların bu teminat içinde adaletin dağıtıldığı inancı

içerisinde yaşamalarını sağlamaya yöneliktir. Taraflara karşı objektif davranamayan hâkimin, kararlarında da bağımsız ve tarafsız olamayacağı açıktır.

İtiraza konu yasal düzenleme, her ne kadar yüksek mahkemeler arasındaki mali eşitliği sağlamaya yönelik olarak gerekçelendirilmiş isede, söz konusu düzenlemenin bu mahkemelere seçilme yeterliliğini haiz eşit kişiler arasında ayrı düzenlemeye gidilmesi noktasında herhangi bir objektif gerekçeye dayanmadığı ve kamu yararına da matuf olmadığı açıktır. Gerçekten de, ölçülülük ilkesi dikkate alınmaksızın hakim ve savcı sınıfına dahil kamu görevlilerine ilişkin bir düzenleme yapılması, çalışma barışı ve yargı düzeni içerisinde yer alan kurumların düzenini bozabilecek niteliktedir. Danıştay veya Yargıtay üyeliğine seçilme yeterliliğini haiz kişilerin ülkenin dört bir yanında adaletin tesisi ve kamu yararı için çalıştıkları, böyle bir farklılığın kendileri açısından iç huzur ve çalışma barışını bozacak nitelikte olabileceği, bu durumun da yargının bağımsızlığını zedeleyebileceği açıktır.

Yukarıda yer verilen açıklamalar ışığında, itiraza konu yasal düzenleme öncesinde, eşitlik ilkesine uygun olarak Yargıtay veya Danıştay üyeliğine seçilme yeterliliğini haiz davacı konumundaki kişiler ile Danıştay ve Yargıtay üyeliğine seçilen kişiler arasında bir ayırım yapılmadığı, itiraza konu yasal düzenleme ile davacının ve davacıyla benzer durumda olan hakim ve savcılarının Danıştay ve Yargıtay üyeleriyle aynı konumda olduklarına ilişkin kazanılmış haklarının ihlal edildiği, diğer yandan yasal düzenleme ile oluşturulan eşitsizliğin makul ve haklı bir sebebe dayanmadığı, salt yargı içi idari bir tasarruf ile Hakimler ve Savcılar Kurulu tarafından Danıştay veya Yargıtay üyeliğine seçilen kişiler lehine, anılan üyeliklere seçilme yeterliliğini haiz kişilere karşı avantajlı bir durum yaratıldığı, bu durumun da Anayasa'da belirtilen hukuk devleti, yargı bağımsızlığı ve eşitlik ilkelerine ve çalışma barışının sağlanması kuralına aykırı olduğu sonucuna varılmıştır.

Açıklanan nedenlerle, 7447 sayılı Kanun'un 3. maddesiyle değişik 2802 sayılı Hakimler ve Savcılar Kanunu'nun 106. maddesinin 6. fıkrasının; "Yargıtay Birinci Başkanı, Danıştay Başkanı, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı, Danıştay Başsavcısı, Yargıtay Birinci başkanvekilleri, Danıştay başkanvekilleri, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcivekili, Yargıtay ve Danıştay daire başkanları, Yargıtay ve Danıştay üyelerine (40.000); Adalet Bakanlığı Müsteşarı, birinci sınıf hâkim ve savcılar, birinci sınıfa ayrılmış hâkim ve savcılar ve diğer hâkim ve savcılara (15.000) gösterge rakamının memur aylıklarına uygulanan katsayı ile çarpımı sonucu bulunacak miktarda aylık ek tazminat ödenir" şeklindeki birinci cümlesinin Anayasanın 2., 9., 10., 49. ve 138. maddesine aykırı olduğu kanaati ile Anayasa Mahkemesine başvurularak iptalinin talep edilmesine, başvuru kararının aslıyla birlikte, dava dosyasındaki ilgili belgelerinin onaylı suretlerinin oluşturularak Anayasa Mahkemesine sunulmasına, Anayasa'nın 152. maddesi uyarınca dosyanın geri bırakılmasına oybirliğiyle karar verildi."